

LA FUNDAMENTA GRAMATIKO

A. Alfabeto

Aa, Bb, Cc, Ĉĉ (ĉ), **Dd, Ee, Ff, Gg, Ĝĝ** (dĝ), **Hh** (kot v haba), **Ĥĥ** (h), li, **Jj, Ĵj** (ĵ), **Kk, Ll, Mm, Nn, Oo, Pp, Rr, Ss, Ŝŝ** (ŝ), **Tt, Uu, Ŭŭ** (dvoustiĉni u), **Vv, Zz**.

Rimarko: - Presejoj, kiuj ne posedas la literojn ĉ, ĝ, ĥ, ĵ, ŝ, ŭ, povas anstataŭ ili uzi ch, gh, jh, sh, u.

B. Reguloj

1. **Artikolo** nedifinita ne ekzistas; ekzistas nur artikolo difinita (**la**), egala por ĉiuj seksoj, kazoj kaj nombroj.

Rimarko. - La uzado de la artikolo estas tia sama, kiel en la aliaj lingvoj. La personoj, por kiuj la uzado de la artikolo prezentas malfacilaĵon, povas en la unua tempo tute ĝin ne uzi.

2. La **substantivoj** havas la finiĝon **o**. Por la formado de la multenombro oni aldonas la finiĝon **j**. Kazoj ekzistas nur du: nominativo kaj akuzativo; la lasta estas ricevata el la nominativo per la aldono de la finiĝo **n**. La ceteraj kazoj estas esprimitaj per helpo de prepozicioj (la genitivo per **de**, la dativo per **al**, la ablativo per **per** aŭ aliaj prepozicioj laŭ la senco).

3. La **adjektivo** finiĝas per **a**. Kazoj kaj nombroj kiel ĉe la substantivo. La komparativo estas farata per la vorto **pli**, la superlativo per **plej**; ĉe la komparativo oni uzas la konjunkcion **ol**.

4. La numeraloj fundamentaj (ne estas deklinaciaj) estas: **unu, du, tri, kvar, kvin, ses, sep, ok, naŭ, dek, cent, mil**. La dekoj kaj centoj estas formataj per simpla kunigo de la numeraloj. Por la signado de numeraloj ordaj oni aldonas la finiĝon de la adjektivo; por la multoblaj - la sufikson **obl**, por la nombronaj - **on**, por la kolektaj - **op**; por la disdividaj - la vorton **po**. Krom tio povas esti uzataj numeraloj substantivaj kaj adverbaj.

5. **Pronomoj** personaj: **mi, vi, li, ŝi, ĝi** (pri objekto aŭ besto), **si, ni, vi, ili, oni**; la pronomoj posedaj estas formataj per la aldono de la finiĝo adjektiva. La deklinacio estas kiel ĉe la substantivoj.

TEMELJNA SLOVNICA

A. Abeceda

Opomba: - Tiskarne, ki nimajo ĉrk ĉ, ĝ, ĥ, ĵ, ŝ, ŭ, lahko namesto njih uporabljajo ch, gh, jh, sh, u.

B. Pravila

1. Nedoločnega **ĉlena** ni; je le določni ĉlen (**la**), enak za vse spole, sklone in ŝtevilla.

Opomba: - Uporaba ĉlena je prav taka, kot v drugih jezikiĥ. Osebam, za katere uporaba ĉlena pomeni teĝzavo, ga v prvem ĉasu sploh ni treba uporabljati.

2. **Samostalniki** imajo konĉnico **o**. Za oblikovante mnoĝine se doĉa konĉnica **j**. Sta le dva sklona: imenovalnik in toĝilnik; slednji se dobi iz imenovalnika z doĉajo konĉnice **n**. Ostali skloni se izraĝajo s pomoĉjo predlogov (rodilnik z **de**, dajalnik z **al**, druĝilnik s **per** ali z druĝimi ustreznimi predlogi glede na pomen).

3. **Pridevnik** se konĉuje z **a**. Skloni in ŝtevilla kot pri samostalniku. Primemik se tvori z besedo **pli**, preseĝnik s **plej**; pri primemiku se uporablja veznik **ol**.

4. Glavni **ŝtevniki** (se ne sklanĝajo) so: **unu, du, tri, kvar, kvin, ses, sep, ok, naŭ, dek, cent, mil**. Desetice in stotice se tvoriĝo z enostavnim sestavljanĝem ŝtevnikov. Za oznaĉevanje vrstilnih ŝtevnikov se doĉa pridevniŝka konĉnica; za mnoĝilne - pripona **obl**; za ulomljene - **on**; za skupinske - **op**; za razdelilne - beseda **po**. Razen tega se lahko uporabljajo samostalniŝki in pridevniŝki ŝtevniki.

5. Osebnii **zaimki**: **mi, vi, li, ŝi, ĝi** (za reĉ ali ŝival), **si, ni, vi, ili, oni**; svojilnii zaimki se tvoriĝo z doĉajom pridevniŝke konĉnice. Sklanĝatev je kot pri samostalnikiiĥ.

6. La **verbo** ne estas ŝanĝata laŭ personoj nek nombroj. Formoj de la verbo: la tempo estanta akceptas la finiĝon **-as**; la tempo estinta **-is**, la tempo estonta **-os**, la modo kondiĉa **-us**; la modo ordona **-u**; la modo sendifina **-i**. Participoj (kun senco adjektiva aŭ adverba): aktiva estanta **-ant**; aktiva estinta **-int**; aktiva estonta **-ont**; pasiva estanta **-at**; pasiva estinta **-it**; pasiva estonta **-ot**. Ĉiuj formoj de la pasivo estas formataj per helpo de responda formo de la verbo **esti** kaj participo pasiva de la bezonata verbo; la prepozicio ĉe la pasivo estas **de**.

7. La **adverboj** finiĝas per **e**; gradoj de komparado kiel ĉe la adjektivoj.

8. Ĉiuj **prepozicioj** postulas la nominativon.

9. Ĉiu vorto estas legata, kiel ĝi estas skribita.

10. La **akcento** estas ĉiam sur la antaŭlasta silabo.

11. Vortoj kunmetitaj estas formataj per simpla kunigo de la vortoj (la ĉefa vorto staras en la fino); la gramatikaj finiĝoj estas rigardataj ankaŭ kiel memstaraj vortoj.

12. Ĉe alia nea vorto la vorto **ne** estas forlasata.

13. Por montri direkton, la vortoj ricevas la finiĝon de la akuzativo.

14. Ĉiu prepozicio havas difinitan kaj konstantan signifon, sed se ni devas uzi ian prepozicion kaj la rekta senco ne montras al ni, kian nome prepozicion ni devas preni, tiam ni uzas la prepozicion **je**, kiu memstaran signifon ne havas. Anstataŭ la prepozicio **je** oni povas ankaŭ uzi la akuzativon sen prepozicio.

15. La tiel nomataj vortoj **fremdaj**, t.e. tiuj, kiujn la plimulto de la lingvoj prenis el unu fonto, estas uzataj en la lingvo Esperanto sen ŝanĝo, ricevante nur la ortografion de tiu ĉi lingvo; sed ĉe diversaj vortoj de unu radiko estas pli bone uzi senŝanĝe nur la vorton fundamentan kaj la ceterajn formi el tiu ĉi lasta laŭ la reguloj de la lingvo Esperanto.

16. La fina vokalo de la substantivo kaj de la artikolo povas esti forlasata kaj anstataŭigata per apostrofo.

6. **Glagol** se ne spreminja glade na osebe ali ŝtevila. Oblike glagola so: sedanji ĉas sprejema konĉnico **-as**; pretekli ĉas **-is**; prihodnji ĉas **-os**; pogojniĉ **-us**; velelnik **-u**; nedoloĉnik **-i**. Deleĉzniki (v pridevniĝkem ali prislovnem smislu): tvorni sedanji **-ant**; tvorni pretekli **-int**; tvorni prihodnji **-ont**; trpni sedanji **-at**; trpni pretekli **-it**; trpni prihodnji **-ot**. Vse oblike trpnika se tvorijo s pomoĉjo ustrejne oblike glagola **esti** in trpnege deleĉznika potrebnege glagola; predlog za trpniĉ je **de**.

7. **Prislovi** se konĉujejo z **e**; stopnjevanje kot pri pridevniĉkih.

8. Vsi **predlogi** zahtevajo imenovalniĉ.

9. Vsaka beseda se bere, kot je napisana.

10. **Naglas** je vedno na predzadnjem zlogu.

11. Zloĉene besede se tvorijo z enostavim zdruĉevanjem besed (glavna beseda stoji na koncu); slovniĉne konĉnice se smatrajo tudi kot samostojne besede.

12. Pri drugi nikalni besedi se beseda **ne** opuĉĉa.

13. Za kazanje smeri dobijo besede konĉnico toĉilnika.

14. Vsak predlog ima doloĉen in stalen pomen, toda ĉe moramo uporabiti kak predlog in nam neposredni smisel ne pokaĉe, kakĉen predlog namreĉ moramo vzeti, takrat uporabimo predlog **je**, ki nima samostojnege pomena. Namesto predloga **je** se lahko uporablja tudi toĉilniĉ brez predloga.

15. Tako imenovane **tuje** besede, tj. tiste, ki jih je veĉina jezikov vzela iz enega vira, se uporabljajo v jeziku esperantu brez spreembe, dobijo le pravopis tega jezika; toda pri raznih besedah enega korena je bolje uporabljati nespremenjeno le osnovno besedo in druge oblike oblikovati iz te zadnje po pravilih jezika esperanta.

16. Konĉni samoglasniĉ samostalnika in ĉlena se lahko izpusti ter nadomesti z opuĉĉajem.

OKRAJŠAVE

*	temeljna ali uradna beseda	meteor.	meteorologija
agr.	agronomija	min.	mineralogija
anat.	anatomija	mitol.	mitologija
arh.	arhitektura	ntr	neprehodni glagol
astr.	astronomija	paleont.	paleontologija
avt.	avto	pesn.	pesniško
bibl.	biblijsko	pog.	pogovorno
biol.	biologija	polit.	politika
bot.	botanika	pravo	pravo
ekon.	ekonomija	pren.	preneseni pomen
elektr.	elektrotehnika	psih.	psihologija
farm.	farmacija	rač.	računalništvo
filoz.	filozofija	rel.	religija
fiz.	fizika	stat.	statistika
fot.	fotografija	strojn.	strojništvo
geogr.	geografija	strok.	strokovni izraz
geol.	geologija	šah	šah
geom.	geometrija	šport	šport
glasb.	glasba	tekst.	tekstilstvo
gost.	gostinstvo	teh.	tehnika
grad.	gradbeništvo	tisk.	tiskarstvo
jezik.	jezikoslovje	tr	prehodni glagol
kem.	kemija	um.	umetnost
ladj.	ladjarstvo	voj.	vojaške vede
letal.	letalstvo	zastar.	zastarelo
lit.	literatura	zgod.	zgodovina
mat.	matematika	zool.	zoologija
med.	medicina	žel.	železnica